

Handläggare
Aida Hammami
Telefon: 08-50825182

Till
Socialnämnden
2024-04-23

Remiss av Betänkandet - Skolor mot brott (SOU 2024:17)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, Dnr KS 2024/358

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av Betänkandet- Skolor mot brott (SOU:2024:17).

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat remissen av Betänkandet- Skolor mot brott (SOU: 2024:17) för besvarande till socialnämnden.

Regeringen beslutade den 22 juni 2022 att uppdra åt en särskild utredare att lämna förslag till åtgärder för att förbättra arbetet med säkerhet i skolväsendet. Utredningen hade från början inriktning mot att förebygga, förhindra och försvåra skolattacker. Genom tre tilläggsdirektiv har det ursprungliga syftet utvidgats med olika frågeställningar som handlar om att motverka alla former av brott inom skolväsendet och i samhället, det vill säga inte enbart skolattacker eller grövre våldsdåd.

Betänkandet- skolor mot brott föreslår att skolväsendet ska involveras i det brottsbekämpande arbetet för att öka säkerheten i skolan och i samhället i större utsträckning och mer systematiskt än idag. Delbetänkandet föreslår en reglering av ett antal specifika skyldigheter i ett nytt kapitel i skollagen som innebär ett ansvar för säkerhetsarbete, som blir ett nytt ansvarsområde för skolväsendet.

Förslagen innehåller:

- En reglering av det brottsförebyggande arbetet i skolan
- Beredskap för allvarliga våldssituationer
- Tillträde till verksamhetens område
- En möjlighet att undersöka väskor och andra föremål
- En anmälningsskyldighet
- En ändring av läroplanerna

kunskapsbaserade underlag och att åtgärder som vidtas följs upp och utvärderas för att säkerhetsställa att arbetet är effektivt. Förvaltningen kan dock inte uttala sig om hur betänkandets förslag kan komma att påverka skolväsendet samt barn och ungas skolgång på kort och långsikt.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på kommunstyrelsens remiss av Betänkandet- Skolor mot brott (SOU 2024:17).

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat remissen av *Betänkandet- Skolor mot brott (SOU: 2024:17)* för besvarande till socialnämnden. Remissvaret ska vara kommunstyrelsen till handa senast den 23 juni 2024.

Övriga remissinstanser i Stockholms Stad är Stadsledningskontoret, och Utbildningsnämnden.

Ärendet

Regeringen beslutade den 22 juni 2022 att uppdra åt en särskild utredare att lämna förslag till åtgärder för att förbättra arbetet med säkerhet i skolväsendet. Utredningen hade från början inriktning mot att förebygga, förhindra och försvåra skolattacker. Genom tre tilläggsdirektiv har det ursprungliga syftet utvidgats med olika frågeställningar som handlar om att motverka alla former av brott inom skolväsendet och i samhället, det vill säga inte enbart skolattacker eller grövre våldsdåd. Utredningen har antagit namnet Skolsäkerhetsutredningen

Nedan följer en sammanfattning av betänkandet.

Betänkandet - Skolor mot brott föreslår att skolväsendets huvudman ska kartlägga brott inom skolverksamheten, identifiera och analysera orsaker till förekomsten av problem som har identifieras för att kunna sätta in lämpliga åtgärder baserat på kunskap om effektiva metoder för att förebygga och förhindra brott. Kartläggningen och analysen ska dokumenteras i en lägesbild och de planerade åtgärderna i en åtgärdsplan. Som underlag för fortsatta ställningstaganden ska lägesbilden och åtgärdsplanen följas upp kontinuerligt.

Brottsförebyggande rådet (Brå) och Skolverket föreslås får i uppdrag att ta fram ett stödmaterial som beskriver såväl hur det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet kan bedrivas vid olika typer av förskole- och skolenheter och i förhållande till olika typer av problem som hur det kan integreras med annat arbete.

Utredningen föreslår vidare att Skolverket, Socialstyrelsen, Brå och Polismyndigheten ska ges i uppdrag att lämna förslag på hur ett

operativt stöd till skolor som visar sig vara särskilt brottsbelastade kan utformas och fungera. Stödet ska ha formen av en insatsgrupp med möjlighet till anpassning vad gäller sammansättning och kompetenser beroende på behoven i det enskilda fallet.

Betänkandet understryker att skolans roll i det brottsförebyggande arbetet är beroende av att skolan kan utföra sitt grunduppdrag. Att barn och unga får en god skolanknytning och goda skolprestationer är skyddsfaktorer för att normbrytande beteende ska motverkas samt att skolan tillsammans med andra myndigheter tidigt kan sätta in åtgärder och insatser för att bryta negativ utveckling.

Utredningen framhäver att skolan är en central samverkanspart i det lokala brottsförebyggande arbetet, både på strategisk nivå som på individnivå. Skolan bör därmed ingå i det i enighet med lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Minimum bör vara att det finns en struktur för samverkan mellan skola, socialtjänst och polis när det finns oro för att barn och unga ska begå allvarlig brottslighet.

Vidare föreslår utredningen en reglering i skollagen som reglerar huvudmannens ansvar i att se till att det på varje förskola och skolenhet finns en beredskap för att kunna hantera allvarliga våldssituationer. Det handlar om situationer där det krävs ett snabbt och korrekt agerande för att skydda barnen, eleverna och personalen från en pågående allvarlig våldssituation. En sådan beredskap bör innehålla en plan för inrymning, utrymning och utestängning. Identifiera säkra tillflyktsplatser samt innefatta en tydlig rollfördelning mellan personalen. Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Polismyndigheten föreslås få uppdraget att ta fram en vägledning för arbetet.

Att obehöriga inte ska ges fritt tillträde till förskole- och skolenheters område när verksamhet bedrivs är ytterligare ett förslag utredningen lyfter, som bör regleras i skollagen och åligga huvudmannen att se till. Syftet med lagen är att värna om förskole- och skolenheternas område som en plats för verksamhet och att förtydliga huvudmannens skyldighet att vidta åtgärder för att säkerställa det.

Bestämmelser i skollagen föreslås för att kunna reglera möjligheten till beslut om undersökning av väskor och andra föremål inom skolans område. Detta i syfte att förhindra och avskräcka att oönskade föremål förs in i skolan samt att det är en godtagbar inskränkning av skyddet av kroppsvisitation mot bakgrund av skolans ansvar att förhindra allvarliga händelser samt för att kunna upprätthålla säkerheten i skolan. Beslutet ska vara generellt samt avses en viss dag. Krav på saklighet och att undersökningarna genomförs opartiskt och icke diskriminerande. Skolverket ges i

uppdrag att, i samråd med SPSM, ta fram ett stödmaterial för tillämpningen av bestämmelsen, bland annat i frågor om utbildning för personal som ska genomföra undersökningar.

I betänkandet föreslås en bestämmelse i skollagen som reglerar skolans skyldighet att anmäla till Polismyndigheten när en elev kan misstänkas för brott i samband med skolans verksamhet. Om eleven som kan misstänkas är under straffmyndighetsåldern måste särskilt uppmärksammas om det finns förutsättningar att inleda en utredning om brottet med stöd av 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Saknas sådana förutsättningar måste övervägande skäl regelmässigt anses tala emot en polisanmälan. För elever som har uppnått straffmyndighetsåldern bör övervägande skäl mot en polisanmälan främst föreligga vid mer obetydlig eller bagatellartad brottslighet.

Slutligen föreslår utredningen att det i samtliga läroplaner görs ett tillägg som förtydligar att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de lagar och andra regler som gäller i samhället.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid socialförvaltningens avdelning för strategi och utveckling. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet 17 april 2024. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet 18 april 2024.

Jämställdhetsanalys

Betänkandets förslag har det övergripande syftet att tydliggöra skolans ansvar för att motverka brott, och för att öka säkerheten i samhället i stort. Minskad brottslighet är positivt för alla samhällsmedborgare samt ger samhällsekonomiska vinster. Men skolans primära uppdrag bör vara att skapa förutsättningar för utveckling och lärande för alla barn oavsett bakgrund, religion, könsidentitet, och funktionsförmåga. Inte primärt ytterligare vara ett brottsbekämpande organ.

Barnrättsperspektiv

Barn ska betraktas som kompetenta aktörer med både rätt till delaktighet och inflytande. Genomgående i strategin och i dess utformning saknas barns delaktighet och inflytande i en stor utsträckning. Utgångspunkten i betänkandet är utifrån ett brottsförebyggande- och samhällsperspektiv. Inte utifrån ett barnrättsperspektiv, trots att skolan är grundläggande och en väldigt stor del av barn och ungas liv. Betänkandets förslag skulle få en ökad trovärdighet och tyngd med utgångspunkt från barnens behov och utifrån skolans kärnuppdrag.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till betänkandets ansträngningar för att systematiskt motverka brottslighet och öka säkerheten såväl inom skolan och i samhället i stort. Det är positivt att ge bland annat Brå och Skolverket i uppdrag att ta fram vägledning för ett brottsförebyggande arbete i skolan och satsningar på kunskapshöjande åtgärder för att säkerställa säkerheten för barn och unga inom skolväsendet.

För att vända den negativa utvecklingen är det avgörande att samhället lyckas hindra barn och unga att börja begå brott. Arbetet med att minska brottslighet och öka tryggheten förutsätter ett långsiktigt arbete med brett angreppssätt som inbegriper flera områden. Forskningen visar utöver fungerande skolgång också vikten av goda uppväxtvillkor och att god hälsa bidrar till att minska risken för att en person ska börja begå brott.

Betänkandets förslag om bestämmelser i skollagen som reglerar det brottsförebyggande arbetet inom skolväsendet innebär ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Detta genom att kartlägga brottslighet som förekommer i skolverksamheten och analysera tänkbara orsaker till och förutsättningar för de problem som identifieras. Kartläggningen och analysen ska dokumenteras i en lägesbild och de planerade åtgärderna i en åtgärdsplan. Förvaltningen instämmer i att ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete ökar säkerheten inom skolan för barn och unga samt medarbetare. Förvaltningen vill betona att dessa kartläggningar och beredskapsplaner också bör innehålla en struktur för samverkan mellan förskolan, skolan och socialtjänst samt rutiner för att anmäla oro för ett barn. Förslagen ska inte riskera att påverka skolans kärnuppdrag samt en redan upparbetad samverkan med såväl barn och föräldrar som med socialtjänsten.

Utredningen framhäver att ett framgångsrikt arbete för att förebygga och motverka brott inom skolväsendet förutsätter emellertid även tillräckligt med resurser till skolans kärnuppdrag. Skolan som en trygg och inkluderande plats med möjlighet för alla barn och unga att få lyckas är den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för att förhindra utanförskap och destruktiva mönster i framtiden. Förvaltningen anser därför att den främsta brottsförebyggande insatsen torde vara en skola som fungerar, tillgodoser och anpassas efter elevers unika behov samt en välfungerande elevhälsa som uppmärksammar elevers utsatthet och behov av stöd.

Betänkandets förslag förväntas leda till att brottsligheten minskar i skolan och i samhället i stort, samt att minskad brottslighet innebär stora humanitära och samhällsekonomiska vinster. Förvaltningen bedömer att det är svårt att förutse effekterna av de föreslagna

förändringarna i betänkandet och dess påverkan på barn och ungas skolgång på sikt. Av vikt att betona är att förändringarna inte får ske på bekostnad av elevers utveckling och lärande, trygghet i skolan vid exempelvis genomsökning av väskor eller på bekostnaden av kvaliteten på utbildningen.

Utredningens förslag om skolans skyldighet att anmäla brott till Polismyndigheten när en elev kan misstänkas för brott i samband med skolans verksamhet får inte riskera att påverka elevers och föräldrars tillit till skolan eller att det på något sätt skulle riskera att ersätta skolans anmälningsplikt för oro för att ett barn far illa eller riskerar att fara illa.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att en god skolanknytning skyddar barn och unga mot att dras in i kriminalitet men att utbildningsfrågan bör ses ur ett längre och mer nyanserat perspektiv och inte enbart som något som förhindrar brottslighet. Betraktar man skolan ur den synvinkeln vore det därför rimligare att lägga resurser på god utbildning, hög personaltäthet och en tillgänglig elevhälsa istället för satsningar på resurser på lägesbilder och åtgärdsplaner.

Skolan har ett viktigare uppdrag än det dagsaktuella brottsförebyggande arbetet vilket är att utbilda elever och ge dem tillräckliga kunskaper för att klara sig i livet och för att kunna förstå sin omgivning och sitt samhälle. Detta utgör inte någon egentlig motsättning eftersom det bästa brottsförebyggande arbetet på sikt är att tillhandahålla en kvalitativ utbildning, och en väl strukturerad samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och hälso- och sjukvård.

Ett effektivt brottsförebyggande arbete kräver en bred satsning bestående av olika komponenter att utföras på flera olika nivåer. Förvaltningen välkomnar därför ytterligare betänkande med förslag på hur skolan, socialtjänsten och brottsbekämpande myndigheter kan stärka samverkan för att förhindra och förebygga brott.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på kommunstyrelsens remiss av *Betänkandet- skolor mot brott (SOU 2024:17)*.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Remiss - Betänkandet - Skolor mot brott (SOU 2024:17)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2024-04-21
Maria Karlsson, Bitr. avdelningschef	2024-04-18